

Andrzej Kaszubkiewicz

Aula palatium lednickiego

Studia Lednickie 11, 117-121

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aula palatium lednickiego

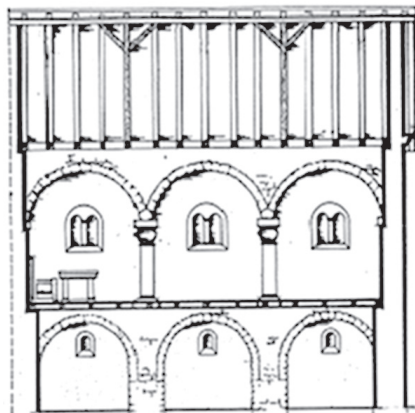
Rekonstrukcja auli palatium lednickiego (którą autor niniejszego tekstu przedstawił w formie opisowej w 1996 roku) była możliwa po zlokalizowaniu w obiekcie tzw. „arkady lednickiej”.

Ryc. 1. Ruiny „lednickiej arkady”; A.M. Wyrwa, *Lednickie Obrazy*, 2009, ryc. 1. Lednica
Fig. 1. Ruins of “Lednica arcade”; A.M. Wyrwa, *Lednickie Obrazy*, 2009, fig. 1. Lednica

Jej umiejscowienie dało się wyjaśnić przez porównanie palatium lednickiego z obiektami pałacowymi z tego okresu i nieco późniejszego w Niemczech. Analogia nie pozostawiała wątpliwości w kwestii genezy formalnej tej architektury. Arkada jest pozostałością trzech łuków rozpiętych pomiędzy zachodnią a wschodnią ścianą pomieszczenia w przyziemiu, wspartych na dwóch kwadratowych filarach widocznych obecnie (Kaszubkiewicz 1996). Taką lokalizację arkady przyjął za właściwą Aleksander Grygorowicz, korygując jedynie krajobraz widoczny w jej wnętrzu (Grygorowicz 1998), a za nim Borys Siewczyński w rekonstrukcji komputerowej (Siewczyński 2006, s. 67–72).

Wersję rysunkową konstrukcji auli przedstawiłem na wystawie pt. *Otton III w Polsce* w nowo zaadaptowanej wtenczas sali w stodole dziekanowickiej w 2000 roku, a także w artykule *Detal kamienny palatium na Ostrowie Lednickim* (Kaszubkiewicz 2000). Grafika trzonu pałacu z aulą była prezentowana swego czasu na planszy przy budowli na Ostrowie Lednickim i znalazła swoją kontynuację w zrealizowanej niedawno w Muzeum makiecie palatium.

Ryc. 2. Zachodni trzon pałacu lednickiego (struktura budowlana auli) wg A. Kaszubkiewicza; rys. J. Szydłowska

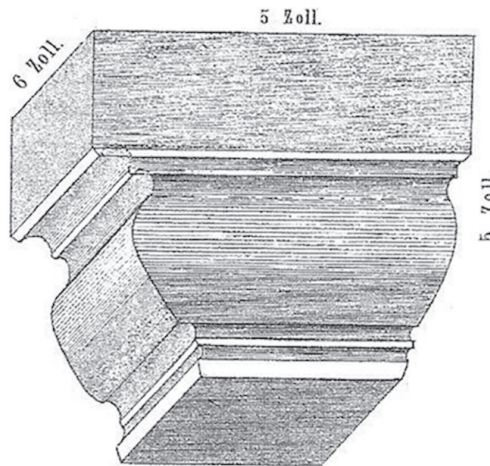
Fig. 2. Western stem of the Lednica palace (building structure of the hall); drawn by J. Szydłowska acc. to A. Kaszubkiewicz

Wyjaśniając funkcję arkady w części zachodniej palatium, która wspierała aulę, nie można pominąć kwestii czasowej relacji pomiędzy poszczególnymi elementami budowli. Różnice konstrukcyjne pomiędzy fundamentami ścian zewnętrznych a fundamentami filarów w pomieszczeniach przyziemia oraz innych elementów budowli mogą świadczyć o różnych fazach budowy obiektu (Żurowska red. 1993), lecz nie muszą, i moim zdaniem nie są wystarczającą przesłanką rozstrzygającą tę kwestię. Metody stosowane w budownictwie od wieków do dnia dzisiejszego zakładają etapy w ramach jednego cyklu budowlanego, w naszym przypadku trwającego zapewne kilka sezonów. Wymogi konstrukcyjne poszczególnych elementów budynku spełniające odmienne zadania, często wykonywane z różnych materiałów, dopuszczają lub wręcz wymuszają odmiennosc rozwiązań.

Zygmunt Świechowski, choć z innych powodów niż autorzy monografii z 1993 roku, przenosi budowę arkady na czas późniejszy — „zbudowano ją może na potrzeby kasztelanii, przy użyciu starannie opracowanych ciosów” (Świechowski 2005). Architektura palatium lednickiego jest dla okresu, w którym powstała (X–XI w.) bardzo profesjonalna. Użyto do jej budowy zróżnicowanego materiału skalnego takiego, jak: granitów, piaskowców, wapieni i wielu innych skał. Wykonano z nich różnego rodzaju detale architektoniczne, na przykład: ciosy kliniaste, obramowania, zworniki, nadproża, stopnie schodowe, okapy, kapitele i tym podobne.

Ryc. 3. Ciosy kamienne z budowli lednickiej; fot. A. Ziółkowski
 Fig. 3. Stone blocks from the Lednica construction; photog. by A. Ziółkowski

Ryc. 4. Kapitel kamienny z Ostrowa Lednickiego (zaginiony); za: Sokołowski 1876, rys. Wł. Łuszczkiewicz
 Fig. 4. Stone capital from Lednica Holm (lost); after: Sokołowski 1876, drawn by Wł. Łuszczkiewicz

Badając detale architektoniczne występujące w palatium lednickim pod kątem ich zastosowania (Kaszubkiewicz 2000), doszedłem do wniosku, że były one użyte do budowli od początku jej powstania, gdyż są widoczne w pierwotnych partiach murów.

Podobne praktyki budowlane i czas ich powstania dotyczą kaplicy pałacowej (emporowej z wieżyczką zapewniającą komunikację pionową), która w XIII wieku po dobudowaniu zachodniej wieży i przebicciu wejścia północnego pełniła funkcje sakralne aż do zniszczenia prawdopodobnie w połowie XIV wieku. Zapewne całość założenia w okresie swej stosunkowo krótkotrwałej świetności była jednofazowa. Była też wydzielona z pozostałej powierzchni grodu. Aby tę hipotezę potwierdzić, potrzebna jest analiza materiału badawczego i, być może, dodatkowe badania archeologiczne.

Bibliografia

GRYGOROWICZ A.

1998 Podstawy rekonstrukcji wczesnodziejowego zespołu rezydencjonalno-obronnego i sakralnego na Ostrowie Lednickim, Bydgoszcz.

KASZUBKIEWICZ A.

1996 Kilka uwag na temat palatium lednickiego, SL IV, s. 445–449.

2000 Detal kamienny palatium na Ostrowie Lednickim, SL VI, s. 161–177.

2005 Detal kamienny z Ostrowa Lednickiego cz. 2, SL VIII, s. 145–148.

SIEWCZYŃSKI B.

2006 Komputerowe rekonstrukcje reliktyw lednickich, BSL XI.

SOKOŁOWSKI M.

1876 Ruiny na Ostrowie Jeziora Lednica, Kraków.

ŚWIECHOWSKI Z.

2005 Palatium na Ostrowie Lednickim, a mit polskiej historii sztuki, Rocznik Historii Sztuki, 30, s. 47–57.

WYRWA A.M.

2009 Lednickie Obrazy.

ŻUROWSKA K. (RED.)

1993 U progu chrześcijaństwa w Polsce. Ostrów Lednicki, t. 1, Kraków.

Assembly Hall of Lednica Palace

The reconstruction of an assembly hall of the Lednica Palace, described by the author in 1996, was possible after the so-called Lednica arcade had been localized in the object. It was explained thanks to comparing the Lednica Palace with palatial objects of that and somewhat later periods in Germany. The arcade is composed of the remains of three arcs stretched between the western and eastern walls of the ground floor room. The arcs were supported by the two square pillars still seen nowadays (Kaszubkiewicz 1996).

This construction supported the hall — the most magnificent interior in the palace. The construction drawing of the hall was presented in 2000 at the exhibition entitled “Otto III in Poland” in the newly adapted room in the barn in Dziekanowice, and also in the article in the sixth volume of *Studia Lednickie* — the Lednica Study (Kaszubkiewicz 2000), as well as in the article above (fig. 2).

While explaining the function of the arcade supporting the hall in the western part of the palace, one cannot ignore the issue of the time relations between individual elements of the building. Various construction phases of the object may be suggested on the basis of constructional differences between the foundations of the outer walls and the foundations of the pillars in the ground floor rooms and other elements of the buildings (Żurowska ed. 1993). However, in the author’s opinion, it might not constitute a sufficient premise for solving the question of the arcade’s function. The construction requirements of the separate

elements of the building performing different functions, often made of various materials, allow for, or even extort, diversified solutions.

Zygmunt Świechowski, although due to other reasons than those put forward by the authors of the monograph from 1993, dates the arcade back to a later period; “it might have been built for the castellany needs, using carefully prepared blocks” (Świechowski 2005). Assuming the tenth–eleventh century as the time when the architecture of the Lednica palace was erected, it is a very professional construction. Differentiated rock material (granites, sandstones, limestones and many other rocks) was used during the construction. A choice of architectonic details was made of these rocks including: wedge-like blocks, frames, keystones, lintels, staircase, eaves, capitals and so on.

Examining the architectonic details existing in the Lednica palace in terms of their application (Kaszubkiewicz 2000), the author came to a conclusion that they were used at the beginning of the building as they can be seen in the original parts of the walls.

The whole layout must have been of a single phase in its relatively short-lasting heyday (until the middle of the eleventh c.).